Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2020–2021

21 501-32 Landbouw- en Visserijraad

Nr. 1339

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 10 september 2021

De vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over de brief van 20 augustus 2021 over de geannoteerde agenda informele Landbouw- en Visserijraad 5-7 september 2021 (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1336).

De vragen en opmerkingen zijn op 30 augustus 2021 aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit voorgelegd. Bij brief van 20 september 2021 zijn de vragen beantwoord.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Kuiken

Adjunct-griffier van de commissie,
Nouse

kst-21501-32-1339
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2021

Vragen en opmerkingen vanuit de fracties en reactie van de bewindspersoon

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Landbouw- en Visserijraad (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1336). Deze leden hebben daar meerdere vragen en opmerkingen over.

Beleid, GLB en middelen

Volgens de leden van de VVD-fractie staan er interessante hoofdvragen centraal tijdens de informele Raad. Het is goed dat lidstaten ervaringen en verwachtingen met elkaar uitwisselen. Voor deze leden staat bij de totstandkoming van het Nederlandse Nationaal Strategisch Plan (NSP) het uitgangspunt van een gelijk speelveld tussen lidstaten centraal, waar het gaat om de internationale discussie over het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). De Europese Unie is geen homogene entiteit, maar een unie van onafhankelijke lidstaten, waartussen en zelfs waarbinnen grote verschillen zijn. Deze leden vragen de Minister expliciet aandacht te hebben voor de unieke Nederlandse kenmerken, op het terrein van grond, milieu en transport/export. Is de Minister daartoe bereid en zo ja, op welke wijze doet zij dat?

De leden van de VVD-fractie ontvangen signalen vanuit de agrarische sector dat als boeren niet kunnen voldoen aan basiseisen in het GLB, zij ook geen toegang tot de ecoregelingen en het agrarisch natuurbeheer krijgen. Op die manier vindt minder vergroening plaats en schiet het GLB zijn doel voorbij, zo denken deze. Zij vragen de Minister of zij bereid is om te komen tot een lage instap en geen verzwaring van de eisen zoals die nu aan de basisbetaling worden gesteld.

Antwoord

Uw Kamer heeft op 26 april 2021 mijn appreciatie van de aanbevelingen die de Europese Commissie aan Nederland gestuurd heeft voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) in de periode 2023–2027 ontvangen (Kamerstuk 28 625, nr. 288). Ik heb daarin aangegeven dat ik er veel belang aan hecht dat het Europese gelijke speelveld gehandhaafd blijft. Ik ben het met de leden van de VVD fractie eens dat er evenwel oog moet zijn voor de specifieke nationale of regionale omstandigheden in lidstaten. In mijn ogen biedt de opzet van het GLB daar alle ruimte voor. Binnen de Europese kaders kunnen lidstaten op basis van hun eigen behoeften en SWOT-analyse keuzes maken over de inzet van de GLB middelen die het best bij hen past. Het Nederlandse GLB-NSP is ook gebaseerd op die behoeftenanalyse en de SWOT. Uw Kamer heeft de SWOT reeds ontvangen (Bijlage bij Kamerstuk 21 501-32, nr. 1330). Daarin wordt ook ingegaan op de bijzondere positie van Nederland, haar sectoren en de opgaven die we hebben om de stappen te kunnen zetten richting klimaatvriendelijke kringlooplandbouw. Voorstellen voor de invulling van het NSP worden besproken met uw Kamer, maar worden ook getoetst bij de stakeholders. Wat betreft de basiseisen heb ik mijn brief van 27 juni jl. (Kamerstuk 28 625, nr. 291) aangegeven mij te realiseren dat er in de sector met enige ongerustheid gekeken wordt naar bijvoorbeeld de conditionaliteit in relatie tot een lagere basispremie. Uiteraard zullen maatregelen effect hebben en voelbaar zijn in de praktijk. De nadruk van het Nationaal Strategisch Plan zal liggen op doelgerichte betalingen voor bijdragen aan de transitie naar een duurzamere landbouw, zowel via ecoregelingen in de eerste pijler, als via tweede pijler-interventies, in aanvulling op de basispremie.

«Van boer tot bord»-strategie en biodiversiteitsstrategie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de studie van het Joint Research Centre van de Europese Commissie over de effecten van de Van boer tot bord-strategie en de EU-biodiversiteitsstrategie. Wat vindt de Minister van de resultaten van het onderzoek? Deze leden constateren dat meerdere interventies en doelstellingen niet worden meegenomen in de analyse. Zij vernemen graag op welke manier de effecten van de overige interventies en doelstellingen uit de Van boer tot bord-strategie en biodiversiteitsstrategie worden onderzocht. Hoe denkt de Minister daarover? Deze leden constateren dat de daadwerkelijke impact van de effecten afhangt van de daadwerkelijke implementatie. Zij vernemen graag van de Minister welk implementatiescenario het meest realistisch is volgens de meest actuele inzichten. In welke mate vallen er implementatieverschillen te verwachten tussen de Europese lidstaten?

Antwoord

Ik vind de resultaten van het onderzoek nuttig, omdat ze bijdragen aan inzichten over de positie van de boer, de EU agro-handelsbalans en de rol die het herziene GLB kan spelen bij de transitie naar een duurzaam voedselsysteem en een grotere biodiversiteit. Ik acht het scenario waarin wordt uitgegaan van het voorstel uit 2018 van de Europese Commissie voor de herziening van het GLB realistischer dan het scenario waarin wordt uitgegaan van het huidig GLB. Ik deel echter de mening van het Joint Research Centre dat de reikwijdte van deze studie te beperkt is om hieraan conclusies te verbinden. Daarvoor zijn teveel van de andere aangekondigde voorstellen uit beide strategieën, evenals eventuele synergiewinsten, niet meegerekend in deze studie. Bovendien is het voorstel voor een herzien GLB uit 2018 alweer verouderd ten opzichte van het recente politieke akkoord.
Volgens JRC is een ware, bredere en meer integrale effectbeoordeling van de van Boer tot Bord- en de Biodiversiteitsstrategieën niet mogelijk. Dit omdat er geen rekenmodellen bestaan die de complexiteit en integraliteit van de twee strategieën kunnen verwerken en omdat data ontbreken. Ik heb dan ook mijn twijfels over de haalbaarheid van een volledig integrale effectbeoordeling. Wel zal ik de Europese Commissie verzoeken om in haar effectbeoordelingen van elk van de in de strategieën aangekondigde individuele voorstellen extra aandacht te geven aan dwarsverbanden met andere thema's en aan de kosten van het niet ondernemen van actie. Ik verwacht dat implementatieverschillen tussen de lidstaten, net zoals die er nu ook al zijn, blijven bestaan. De Europese wetgeving maar ook nationale omstandigheden bieden daarvoor de ruimte. Dat heeft als risico dat de ene lidstaat ambitieuzer implementeert dan de andere. Tegelijkertijd is de geboden ruimte ook essentieel om rekening te kunnen houden met nationale omstandigheden.

EU-Bossenstrategie 2030

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de nieuwe bossenstrategie 2030. In deze strategie staat dat er 3 miljard bomen bij moeten komen. Deze leden vragen zich af hoeveel bomen daarvan in Nederland geplant zouden moeten worden en hoe de aanplant gefinancierd gaat worden. Zij ontvangen graag een reactie van de Minister. De Europese Commissie geeft aan dat zij met stakeholders gaan kijken naar nieuwe indicatoren voor duurzaam bosbeheer. Welke indicatoren zijn redelijkerwijs te verwachten en in welke mate is Nederland daarop voorbereid? Deze leden delen de mening dat optimalisatie van het gebruik van hout essentieel is. In welke mate is het gebruik van hout momenteel geoptimaliseerd in Nederland en welke stappen dienen er nog genomen

te worden? Hoe zorgt de Minister ervoor dat de optimalisatie van het gebruik van hout voor de ondernemers in deze sector betaalbaar en behapbaar is? De Europese Commissie wil op termijn 30% van het Europese landoppervlakte gaan beschermen. Hoe kijkt de Minister naar deze doelstelling en welke gevolgen heeft een dergelijke ambitie voor Nederland? Eind 2021 komt er een wetgevend voorstel voor ecosysteemherstel. In welke mate zal het wetgevende voorstel naar verwachting een dwingend karakter hebben? In welke mate zal Nederland aanvullende bosplannen op moeten stellen in relatie tot de huidige bossenstrategie van eind 2020? Meerdere lidstaten hebben hun zorgen geuit over de EU-bossenstrategie vanwege het feit dat de bevoegdheid voor bosbeleid voornamelijk bij de lidstaten ligt. Hoe vindt de Minister het totstandkomingstraject van de EU-bossenstrategie en de strategie zelf?

Antwoord

De aanplant van 3 miljard bomen in de EU is een ambitie van de Europese Commissie(EC), waarbij lidstaten worden aangemoedigd daar vrijwillig aan bij te dragen. De Commissie somt daarbij een reeks instrumenten op die zij wil inzetten. Ook heeft zij in een zogenaamd «pledge» document aangegeven wat landen zouden kunnen bijdragen. Voor Nederland denkt de EC aan 11.000 ha. Financiering zal deels uit bestaande Europese fondsen kunnen komen, maar de EC rekent ook op financiering vanuit de private sector. In de landelijke Bossenstrategie is de aanplant van 18.000 ha bos reeds gefinancierd. Deze additionele Europese middelen zouden kunnen bijdragen aan de ambitie uit de landelijke Bossenstrategie voor bosuitbreiding buiten het Natuurnetwerk Nederland (NNN), landschapselementen en agroforestry.
Nieuwe criteria voor duurzaam bosbeheer zullen vooral op het terrein van biodiversiteit, vitaliteit van bos, productiviteit en sociale criteria (recreatie, landschappelijke kwaliteit en bos in de stad) liggen. Nederland is hier goed op voorbereid omdat het actief heeft deelgenomen aan de ontwikkeling van duurzaamheidscriteria in pan-Europees verband. Ook heeft Nederland een uitgebreide set van criteria ontwikkeld voor hout dat afkomstig moet zijn uit duurzaam beheerde bossen in het kader van het duurzaam inkoopbeleid van de rijksoverheid en opwekking van duurzame energie uit houtige biomassa. Er worden op diverse fronten stappen genomen in het optimaliseren van het hoogwaardig houtgebruik. LNV en BZK werken in de City Deal samen aan het stimuleren van Biobased Bouwen, waarbij biobased grondstoffen een belangrijke bijdrage moeten gaan leveren aan de verstedelijkingsopgave. Ook zal de inzet van houtige biomassa voor het opwekken van energie op termijn afgeschaald worden, waarbij deze grondstof duurzaam ingezet kan worden voor hoogwaardigere toepassingen.
De doelstelling om 30% van het land en 30% van de zee te beschermen geldt op EU-niveau en niet op het niveau van individuele lidstaten. Desalniettemin zal Nederland daar zijn steentje aan bijdragen. Met de uitvoering van staand beleid komen we in Nederland op zee op ca. 29% beschermd gebied in 2030 en op land op ca. 26%.
Met betrekking tot het wetgevend voorstel dat eind dit jaar verwacht wordt zal ik pas een oordeel geven als dit is uitgebracht. Ik wil daar nu niet op vooruit lopen. Bij het uitbrengen van die wetgeving zal het kabinet via de gebruikelijke BNC-procedure haar positie met uw Kamer delen. Over de bevoegdheid voor bosbeleid die momenteel bij de lidstaten ligt, is met name door lidstaten de zorg geuit dat deze meer en meer bij de EC lijkt te komen liggen. De bossituatie per lidstaat verschilt sterk als het gaat om de maatschappelijke, economische en ecologische betekenis van bossen. Dat vereist maatwerk op nationaal niveau vinden veel landen.
De totstandkoming van de EU Bossenstrategie is wat schoksgewijs verlopen: in april 2019 heeft de Landbouw- en Visserijraad raadscon-

clusies aangenomen waarin om een nieuwe EU Bossenstrategie na 2020 werd gevraagd. De EC heeft dat ook later aangekondigd als onderdeel van de EU Biodiversiteitstrategie bij de presentatie van de Green Deal. Onder Duits voorzitterschap zijn in november raadsconclusies aangenomen waarin de Raad haar verzoek herhaalt om te zorgen voor consistentie en samenhang in de bosgerelateerde beleidsmaatregelen van de EU voor de periode na 2020, en om dringend een nieuwe en evenwichtige EU-bosstrategie uit te werken die het bosbeleid op nationaal en subnationaal niveau ondersteunt en aanvult». Later hebben lidstaten, soms gezamenlijk bij brief, bij de EC erop aangedrongen ook aandacht te besteden aan de sociale en economische functies die bossen vervullen. Voor de Commissie was dit aanleiding een bredere publieke consultatie te houden dat tot latere publicatie van de EU Bossenstrategie leidde.

End the Cage Age

De leden van de VVD-fractie lezen dat de Europese Commissie een brede impactassessment gaat uitvoeren voordat er concrete wetgevingsvoorstellen worden gedaan. De Minister schreef in de beantwoording van een vorig schriftelijk overleg dat er gekeken zal worden «naar voordelen voor dierenwelzijn, sociale en economische behoeften van de veehouderijsector in de EU, de internationale handelsdimensie en naar milieuaspecten.» Graag willen deze leden nog iets meer toelichting krijgen van de Minister over dit impactassessment. Wanneer verwacht de Europese Commissie dit assessment gereed te hebben? Zal dat dan meteen een openbaar stuk zijn? In welke mate zal het assessment zich uitsluitend richten op onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek?

Antwoord

De Europese Commissie geeft aan dat er uiterlijk het eerste kwartaal van 2022 een publieke consultatie gelanceerd zal worden, waarbij vanaf dat moment alle belanghebbenden kunnen reageren op de effectbeoordeling via de website van de Commissie. Het doel van het opstellen van een effectbeoordeling met bijbehorende consultatie is om een ieder de gelegenheid te bieden relevante informatie aan te dragen en dat gaat breder dan alleen onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek. De definitieve effectbeoordeling zal vervolgens naar verwachting eind 2022 gereed zijn. De Commissie heeft daarnaast het onafhankelijke Europese onderzoeksbureau EFSA gevraagd om de bestaande wetenschappelijke gegevens over de gevolgen voor het dierenwelzijn van landbouwsystemen met kooien aan te vullen, om onder andere de voorwaarden te kunnen bepalen die nodig zijn voor het verbod op het gebruik van kooien. Naar verwachting zullen de rapporten van EFSA hierover in de loop van 2022 en begin 2023 gereed zijn. Deze zullen onder andere gebruikt worden voor het opstellen van de wetgevingsvoorstellen door de Commissie, dat gepland staat voor eind 2023 in het kader van de bredere herziening van de EU-dierenwelzijnsregelgeving.

Verder schrijft de Minister dat de Europese Commissie had verwezen naar plattelandsontwikkelingsgelden en de gelden die via de NSP'en kunnen worden vastgelegd voor «het financieren van de noodzakelijke aanpassingen die boeren zullen moeten maken naar aanleiding van deze wetgevingsvoorstellen.» Hoe duidt de Minister dit? Kan zij al iets van een verwachting uitspreken over de financiële omvang van deze noodzakelijke aanpassingen?

Antwoord

Graag verwijs ik naar Fiche Mededeling End the Cage Age dat uw Kamer 3 september jl. is toegestuurd (Kamerstuk 22 112, nr. 3173). De Europese Commissie heeft in haar Mededeling over *End of the Cage Age* aangegeven dat lidstaten instrumenten uit het GLB kunnen inzetten om aan landbouwers financiële steun te bieden om op kooivrije systemen over te schakelen. Het plattelandsontwikkelingsbeleid en de nieuwe ecoregelingen worden daarbij als mogelijkheden genoemd. De wijze waarop het GLB-budget in de lidstaat besteed en verdeeld wordt, is een nationale keuze en vergt voor de maatregelen onder de tweede pijler (Europese Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling) ook aanvullend nationaal budget. Momenteel verken ik de mogelijkheden om middels het GLB-NSP dierenwelzijn te bevorderen. De effectbeoordeling van de Commissie zal verwacht ik meer duidelijkheid geven over de financiële gevolgen van de omschakeling naar kooivrije systemen op EU-niveau, het is nu te vroeg om een inschatting te maken van de effecten op de Nederlandse situatie.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van de agenda van de Landbouw- en Visserrijraad van 5 tot en met 7 september en wensen de Minister enkele vragen voor te leggen.

Joint Research Center studie over de effecten van de «Van boer tot bord»-strategie

Op 28 juli jongstleden is de studie van het Joint Research Centre van de Europese Commissie over de effecten van de «Van boer tot bord»-strategie en de EU-biodiversiteitsstrategie naar buiten gekomen, zo hebben de leden van de D66-fractie vernomen. Kan de Minister een appreciatie geven over deze studie?

Antwoord

In de studie wordt uitgegaan van het volledig implementeren van de vier overlappende doelstellingen uit de «Van boer tot bord»- strategie en de EU Biodiversiteitsstrategie. Vervolgens is berekend wat de effecten daarvan zijn (zowel de milieueffecten als de economische effecten) in verschillende GLB-scenario's. De berekende effecten betreffen een substantiële afname van het aantal dieren, stijgende prijzen en opbrengsten in de dierlijke sector en substantiële milieuwinst in 2030. Hierbij lijkt het scenario waarin uitgegaan is van het Commissievoorstel voor het nieuwe GLB uit 2018 zowel economisch als milieutechnisch (inclusief het weglekeffect), beter te scoren dan het huidig GLB.
Ik vind de resultaten van het onderzoek nuttig, omdat ze bijdragen aan inzichten over de positie van de boer, de EU agro-handelsbalans en de rol die het herziene GLB kan spelen bij de transitie naar een duurzaam voedselsysteem en een grotere biodiversiteit. Ik acht het scenario waarin wordt uitgegaan van het voorstel uit 2018 van de Europese Commissie voor de herziening van het GLB realistischer dan het scenario waarin wordt uitgegaan van het huidig GLB.
Ik deel echter de mening van het Joint Research Centre dat de reikwijdte van deze studie te beperkt is om hieraan conclusies te verbinden. Daarvoor zijn teveel van de andere aangekondigde voorstellen uit beide strategieën, evenals eventuele synergiewinsten, niet meegerekend in deze studie. Bovendien is het voorstel voor een herzien GLB uit 2018 alweer verouderd ten opzichte van het recente politieke akkoord.

EU-bossenstrategie

De leden van de D66-fractie juichen het toe dat de Europese Commissie een EU-bossenstrategie hebben gepresenteerd. Deze leden zijn van mening dat het cruciaal is om de biodiversiteit van Europa beter te beschermen. Het herstel en de veerkracht versterken van bossen is hierbij cruciaal. Kan de Minister een eerste appreciatie geven van de EU-bossenstrategie? Kan de Minister tevens aangeven hoe de nationale bossenstrategie past binnen de EU-bossenstrategie en op welke punten deze van elkaar afwijken? Zijn er onderdelen uit de nationale bossenstrategie die aanpassing vergen op basis van de recent gepresenteerde EU-bossenstrategie? Eind 2021 wil de Europese Commissie in samenwerking met de lidstaten en stakeholders tot een gezamenlijke definitie komen voor primaire en «old-growth»-bossen en het strikte beschermingsregime. Welke definitie gaat door Nederland aangedragen worden? Deze leden hebben vernomen dat meerdere lidstaten zorgen hebben geuit over de EU-bossenstrategie, het subsidiariteitsbeginsel en het punt dat deze lidstaten zich onvoldoende betrokken voelen bij de totstandkoming van deze strategie. Hoe oordeelt de Minister over deze zorgen?

Antwoord

Ik beperk mijn appreciatie tot wat het kabinet eerder heeft gezegd bij de aankondiging van de EU-bossenstrategie bij de presentatie van de EU Biodiversiteitsstrategie, namelijk dat het kabinet de aankondiging van een EU-bossenstrategie in 2021 verwelkomt evenals de voornemens om tot 2030 3 miljard bomen te planten en om alle resterende «oerbossen» en oude bossen in Europa strikt te beschermen. Het kabinet onderschrijft de blijvende noodzaak om hetzelfde mondiaal uit te dragen zodat EU-acties niet resulteren in ontbossing elders in de wereld. Momenteel is het kabinet een bredere standpuntbepaling aan het opstellen over de EU-bossenstrategie die recent in het kader van het Fit for 55-pakket is gepresenteerd. Dit laatste illustreert overigens dat de EC een duidelijk rol voor bossen op het gebied van klimaat ziet weggelegd. De nationale bossenstrategie kent dezelfde brede insteek als de huidige EU Bossenstrategie. Aanpassing is niet aan de orde omdat de EU Bossenstrategie vooral een niet-verplichtend beroep doet op lidstaten om aan de strategie bij te dragen. Wel zou aanpassing aan de orde kunnen zijn als wij gebruik zouden willen maken van EU Fondsen. Over de definitiekwestie met betrekking tot primaire en «old-growth»-bossen wordt momenteel door de lidstaten en EC overleg gevoerd. Bossen in de EU vervullen functies die de landsgrenzen overstijgen. Een rol voor de EU ligt dan voor de hand om Europese publieke goederen te beschermen. Het is daarbij van belang steeds de rol van de EC en die van de lidstaten in het oog te houden. Een meer uitgebreide reactie ontvangt uw Kamer binnenkort bij brief in het BNC-fiche met het kabinetstandpunt.

Fit for 55 en de aanpassing van de LuLucF-verordening

Kan de Minister aangeven hoe zij aankijkt tegen de voorgestelde aanpak om in drie fasen tot klimaatneutraliteit te komen in 2035 voor de land- en bosbouwsector? De leden van de D66-fractie lezen dat fase 1 (tot 2025) de huidige voorschriften van kracht blijven. Hierin is opgenomen dat lidstaten moeten zorgen dat de uitstoot van broeikasgassen niet meer is dan de koolstofverwijderingen. Hoe doet Nederland het op dit punt? Kan worden toegelicht wat de veranderingen van de voorgestelde aanpak voor invloed hebben op de Nederlandse landsector? Kan de Minister aangeven hoe de precieze verdeling tussen lidstaten tot stand komt voor het bepalen van individuele doelstellingen die samen moeten leiden tot de 310 miljoen ton verwijdering?

Antwoord

De netto-emissies uit landgebruik en verandering daarin laten in Nederland vanaf 2000 tot 2018 een dalende trend zien. Naar verwachting zal deze dalende trend doorzetten. Wanneer de projecties uit de Klimaat en Energie Verkenning (KEV) van 2020 uitkomen voldoet Nederland aan de huidige doelstellingen voor 2025 en 2030 dat de LULUCF-sector geen extra netto-emissies mag veroorzaken bovenop wat is toegestaan. De Kamer zal middels een apart BNC-fiche in meer detail worden geïnformeerd over de invloed van de veranderingen van de voorgestelde aanpak en hoe het kabinet kijkt naar de aanpak om in drie fasen tot klimaatneutraliteit te komen in 2035 op EU-niveau.

De individuele doelstellingen voor lidstaten om gezamenlijk tot een koolstofput van 310 miljoen CO_2-equivalenten te komen op EU-niveau in 2030 wordt in het voorstel van de Commissie gebaseerd op twee elementen. Elke lidstaat handhaaft het gemiddelde aan gerapporteerde emissies en vastlegging over de periode 2016, 2017 en 2018. Dit resulteert in een EU koolstofput van 267,7 megaton CO_2-equivalenten. De resterende kloof van 42,3 megaton CO_2-equivalenten om tot een totaal aan 310 megaton CO_2-equivalenten te komen wordt in het voorstel van de Commissie verdeeld op basis van het percentage beheerd land ten opzichte van het totaal EU areaal aan beheerd land.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de onderliggende stukken voor het schriftelijk overleg over de Landbouw- en Visserijraad en hebben nog enkele vragen.

Kan de Minister aangeven hoe zij aankijkt tegen de voorgestelde aanpak om in drie fasen tot klimaatneutraliteit te komen in 2035 voor de land- en bosbouwsector? Welke kansen ziet de Minister voor de Nederlandse land- en bosbouwsector en welke gevaren ziet zij?

Antwoord

Uw Kamer zal hier middels een apart BNC-fiche in meer detail over worden geïnformeerd.

Kan de Minister aangeven wat de precieze gevolgen voor de Nederlands landsector zullen zijn van de aanpassingen voor de land- en bosbouwsector vanwege de Land Use and Land-Use Changes (LULUC)-verordening? Met name als het gaat om gevolgen voor de landbouw, en tevens specifiek op het moment dat de niet CO_2-uitstoot van deze sector mee gaat tellen voor LULUCF.

Antwoord

De Commissie stelt voor dat vanaf 2031 de niet CO_2-uitstoot van landbouw en LULUCF worden samengevoegd in een AFOLU[1] beleidspijler en dat deze AFOLU-pijler op EU-niveau in 2035 klimaatneutraal is. Het is nog onduidelijk wat de mogelijke consequenties voor lidstaten zijn. De Commissie zal in 2025 een voorstel presenteren met betrekking tot de bijdrage per lidstaat om het EU-doel voor 2035 te bereiken. Uw Kamer zal hierover te zijner tijd middels een apart BNC-fiche in meer detail worden geïnformeerd.

[1] Agriculture, Forestry and Other Land Use

Kan de Minister aangeven hoe de precieze verdeling tussen lidstaten tot stand zal komen en hoe de individuele doelstellingen die samen moeten leiden tot de 310 miljoen ton verwijdering zullen worden bepaald? In hoeverre wordt bij deze verdeling rekening gehouden met de individuele omstandigheden van lidstaten? Hoe zal de Minister ervoor zorgen dat er voldoende rekening wordt gehouden met de Nederlandse omstandigheden, weinig bos (forest sinks) en veel landbouw? In hoeverre ziet de Minister kansen dat er gekozen wordt voor Europese doelstellingen in plaats van nationale? Zo ja, hoe wil zij zich hier hard voor maken?

Antwoord

De Commissie houdt bij de verdeling van de genoemde 310 megaton CO_2-equivalenten rekening met de emissies en vastleggingen van de lidstaten en het areaal beheerd land in de periode 2016, 2017 en 2018. De Commissie geeft aan dat zij in 2025 een voorstel presenteert met betrekking tot de bijdrage per lidstaat om in 2035 op EU-niveau een klimaat neutrale AFOLU-beleidspijler te bereiken. Daarbij geeft de Commissie aan dat het wegens verschillende biofysische omstandigheden niet redelijk noch efficiënt zou zijn om te verwachten dat elke lidstaat op zijn grondgebied in 2035 een klimaat neutrale AFOLU-beleidspijler bereikt. Het kabinet heeft meerdere keren in gesprekken met de Commissie en via de publieke consultatie aangegeven dat er rekening gehouden moet worden met specifieke omstandigheden binnen lidstaten. Uw Kamer zal middels een apart BNC-fiche in meer detail worden geïnformeerd over de Europese en nationale doelstellingen.

Kan de Minister een eerste appreciatie geven van de voorgestelde EU-bossenstrategie? Kan de Minister aangeven hoe de EU-bossenstrategie en de eerder gepresenteerde nationale bossenstrategie samenhangen? Kan zij hierbij ook aangeven in hoeverre er sprake is van verschillen van bijvoorbeeld definities? Zijn er onderdelen uit de nationale bossenstrategie die aanpassing vergen op basis van de recent gepresenteerde EU-bossenstrategie?

Antwoord

Ik beperk mijn appreciatie tot wat het kabinet eerder heeft gezegd bij de aankondiging van de EU-bossenstrategie bij de presentatie van de EU Biodiversiteitsstrategie, namelijk dat het kabinet de aankondiging van een EU-bossenstrategie in 2021 verwelkomt evenals de voornemens om tot 2030 3 miljard bomen te planten en om alle resterende «oerbossen» en oude bossen in Europa strikt te beschermen. Het kabinet onderschrijft de blijvende noodzaak om hetzelfde mondiaal uit te dragen zodat EU-acties niet resulteren in ontbossing elders in de wereld. Momenteel is het kabinet een bredere standpuntbepaling aan het opstellen over de EU Bossenstrategie die recent in het kader van het Fit for 55-pakket is gepresenteerd. Dit laatste illustreert overigens dat de EC een duidelijk rol voor bossen op het gebied van klimaat ziet weggelegd. De nationale bossenstrategie kent dezelfde brede insteek als de huidige EU-bossenstrategie. Aanpassing is niet aan de orde omdat de EU-bossenstrategie vooral een niet-verplichtend beroep doet op lidstaten om aan de strategie bij te dragen. Wel zou aanpassing aan de orde kunnen zijn als wij gebruik zouden willen maken van EU Fondsen. Over de definitiekwestie met betrekking tot primaire en «old-growth»-bossen wordt momenteel door de lidstaten en EC overleg gevoerd.

Er zijn verschillende lidstaten die hun zorgen hebben geuit over het subsidiariteitsbeginsel. Hoe ziet de Minister deze zorgen? Kan de Minister

aangeven in hoeverre zij de strategie en de voorgenomen voorstellen voor wetgeving in lijn acht met het subsidiariteitsbeginsel?

Antwoord

De bossituatie per lidstaat verschilt sterk als het gaat om de maatschappelijke, economische en ecologische betekenis van bossen. Dat vereist maatwerk op nationaal niveau vinden veel landen. Maar bossen in de EU vervullen functies die de landsgrenzen overstijgen. Een rol voor de EU ligt dan voor de hand om Europese publieke goederen te beschermen. Het is daarbij van belang steeds de rol van de EC en die van de lidstaten in het oog te houden. Een meer uitgebreide reactie ontvangt uw Kamer binnenkort bij brief in het BNC-fiche met het kabinetstandpunt. Als het gaat om het subsidiariteitsbeginsel en de voorgenomen voorstellen voor wetgeving wil ik pas een oordeel geven als dit wetsvoorstel aan de Raad is aangeboden.

Wat is de stand van zaken van het uitvoeren van de motie van het lid Boswijk c.s. (Kamerstuk 33 576, nr. 237) over maatregelen in kaart brengen om vrijwillig bos planten op landbouwgronden mogelijk te maken?

Antwoord

Aan de uitvoering van deze motie wordt momenteel gewerkt, en de stand van zaken zal worden toegelicht in de verzamelbrief Natuur, die uw Kamer binnenkort zal ontvangen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdD-fractie

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de informele Landbouw- en Visserijraad van 5 tot en met 7 september en van de reactie van de Minister op deze discussiepunten.

Studie over de effecten van de «Van boer tot bord»-strategie en de EU-Biodiversiteitsstrategie

Tevens valt in de agenda te lezen dat de uitkomsten van de studie naar de effecten van de «Van boer tot bord»-strategie en de EU-Biodiversiteitsstrategie in het kader van de 2030 klimaatdoelstellingen en het nieuwe GLB zijn gedeeld. De commissie LNV kan op 15 september beslissen over de verdere behandeling van deze studie.
De studie vormt, zoals vermeld, een beperkte analyse van de mogelijke effecten van de «Van boer tot bord»-strategie en de EU-Biodiversiteitsstrategie. Bovendien wordt de studie ook gebruikt om te testen of het CAPRI-model (Common Agricultural Policy Regionalised Impact) nog geschikt is voor het analyseren van de nieuwe milieu en klimaatambities.
Kan de Minister de leden van de Partij voor de Dieren-fractie informeren over de uitkomsten van de studie voor het volledig implementeren van de «Van boer tot bord»-strategie en de EU Biodiversiteitsstrategie met betrekking tot de volgende aspecten: de 50% vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, de 25% vermeerdering van het aandeel land voor biologische landbouw, de 10% vermeerdering van het gebruik van landbouwgrond voor landschapselementen, de maatregelen voor de verminderde uitstoot van broeikasgassen in de landbouwsector en de 50% vermindering van nutriëntenverliezen? Deze leden zien dit graag uitgesplitst naar aspect.

Antwoord

De studie biedt geen inzicht in de uitkomsten per genoemd aspect. In de studie wordt namelijk uitgegaan van het volledig implementeren van de vier overlappende doelstellingen uit de «Van boer tot bord»-strategie en de EU Biodiversiteitsstrategie. Dit wordt als een gegeven beschouwd. Vervolgens is berekend wat de effecten daarvan zijn (zowel de milieueffecten als de economische effecten) in verschillende GLB-scenario's. De berekende effecten betreffen een substantiële afname van het aantal dieren, stijgende prijzen en opbrengsten in de dierlijke sector en substantiële milieuwinst in 2030. Hierbij lijkt het scenario waarin uitgegaan is van het Commissievoorstel voor het nieuwe GLB uit 2018 zowel economisch als milieutechnisch (inclusief het weglekeffect), beter te scoren dan het huidig GLB.

In de studie wordt ook het risico op een weglekeffect genoemd wanneer landen buiten de EU geen aanvullende maatregelen nemen. Kan de Minister aangeven hoeveel EU-landen (Europese financiële instellingen) investeren in projecten die bijdragen aan weglekeffect en hoe de EU green taxonomie kan bijdragen aan het verminderen van dit effect? Deelt de Minister het inzicht dat subsidies die het milieuvoordeel verminderen gestopt dienen te worden?

Antwoord

Met de EU-taxonomie kunnen financiële instellingen inzichtelijk maken of de economische activiteiten die zij financieren wel of niet als duurzaam te classificeren zijn. De EU-taxonomie-verordening vraagt van financiële instellingen en bedrijven die onder de toepassing van de Richtlijn niet-financiële rapportage vallen, dat zij rapporteren over in hoeverre hun investeringen en activiteiten – ook investeringen buiten de EU – in lijn zijn met de EU-taxonomie. Daardoor worden mogelijke weglekeffecten ook beter inzichtelijk. Het is mij niet bekend hoeveel EU landen op dit moment investeren in projecten die bijdragen aan zulke effecten.
Doordat de milieuprestaties van investeringen beter inzichtelijk worden, verwacht ik dat financiële instellingen binnen de EU worden gestimuleerd hun investeringen te verduurzamen, waardoor het vinden van financiers voor niet-duurzame activiteiten ook buiten de EU lastiger wordt, het ondernemen van deze activiteiten minder aantrekkelijk wordt en het risico op een weglekeffect zal verminderen.
De EU-taxonomie is een van de eerste internationale standaarden die op grote schaal wettelijk wordt vastgelegd. Een werkgroep onder leiding van de EU en China binnen het International Platform on Sustainable Finance zal werken aan een «common ground taxonomy» om overeenkomsten tussen bestaande taxonomieën te identificeren, wat de basis voor een mondiale standaard kan vormen.
Mijn inzet is erop gericht om de transitie naar duurzame landbouw te realiseren. Het verstrekken van subsidies is één van de instrumenten die daaraan kan bijdragen.

Wat is het standpunt van Nederland over de uitkomsten van de studie en het nut van het CAPRI-model? Wat is het standpunt van Nederland over voortzetting van de studie? Deelt de Minister de mening dat er naast de maatregelen aan de vraagkant van de voedselketen ook moet worden gekeken naar de kosten van het niet uitvoeren van de strategieën en de voordelen en opbrengsten van het volledig uitvoeren van beide strategieën?

Antwoord

Ik vind de resultaten van het onderzoek nuttig, omdat ze bijdragen aan inzichten over de positie van de boer, de EU agro-handelsbalans en de rol die het herziene GLB kan spelen bij de transitie naar een duurzaam voedselsysteem en een grotere biodiversiteit. Ik acht het scenario waarin wordt uitgegaan van het voorstel uit 2018 van de Europese Commissie voor de herziening van het GLB realistischer dan het scenario waarin wordt uitgegaan van het huidig GLB.
Ik deel echter de mening van het Joint Research Centre dat de reikwijdte van deze studie te beperkt is om hieraan conclusies te verbinden. Daarvoor zijn teveel van de andere aangekondigde voorstellen uit beide strategieën, evenals eventuele synergiewinsten, niet meegerekend in deze studie. Bovendien is het voorstel voor een herzien GLB uit 2018 alweer verouderd ten opzichte van het recente politieke akkoord.
Volgens JRC is een ware, bredere en meer integrale effectbeoordeling van de van Boer tot Bord- en de Biodiversiteitsstrategieën niet mogelijk. Dit omdat er geen onderzoek modellen bestaan die de complexiteit en integraliteit van de twee strategieën kunnen verwerken en omdat data ontbreken. Ik heb dan ook mijn twijfels over de haalbaarheid van een integrale effectbeoordeling en verwacht niet dat JRC een vervolgstudie zal uitvoeren.
Ik deel met uw Kamer de mening dat het wenselijk is om – mocht de studie alsnog worden voortgezet – ook te onderzoeken wat de kosten zouden zijn van het niet uitvoeren van de strategieën.

EU-bossenstrategie 2030

Ook zal de Europese Commissie de nieuwe EU-bossenstrategie voor 2030 presenteren en nieuwe indicatoren voor duurzaam bosbeheer bespreken. Onderdeel is mogelijk het cascadebeginsel, waarbij hout een bestemming krijgt in volgorde van afnemende prioriteit, van meubel- tot energie-product. Kan de Minister aangeven of het cascadebeginsel al onderdeel is van de strategie waarvoor indicatoren bedacht zullen worden? Kan de Minister aangeven welke definities van primaire en «old-growth»-bos er nu bestaan en welke mogelijke aanpassingen Nederland onderschrijft?

Antwoord

Onderscheid moeten worden gemaakt tussen criteria en indicatoren voor het duurzaam beheer van bossen en criteria en indicatoren voor de toepassing van het (duurzaam geproduceerde) hout dat uit deze bossen afkomstig is. Voor toepassing van het cascadebeginsel worden aparte criteria ontwikkeld die los staan van die van criteria voor duurzaam bosbeheer. Ik kan geen overzicht geven welke definities er momenteel bestaan. Een EC werkgroep bestaande uit lidstaten en EC-ambtenaren [EGvd1][SZ(2] werkt aan een gemeenschappelijke definitie gebaseerd op de verschillende huidige definities. Dat resultaat zal openbaar worden gemaakt.

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie zijn tegen het gebruik van hout als energiebron. Deelt de Minister het inzicht dat met het cascadebeginsel het gebruik als biomassa gestopt kan worden, aangezien er nooit genoeg hout over zal zijn om te verbranden? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Met toepassing van het cascade beginsel wordt het gebruik van hout voor duurzame energieopwekking tot een minimum beperkt omdat gestreefd wordt naar een zo hoogwaardig mogelijke toepassing. Wel wordt de

toepassing van hout sterk beïnvloed door de marktprijs van hout voor een bepaalde toepassing, waaronder het gebruik als brandstof. Afschaffing van subsidie op de verbranding van hout heeft een positief effect op het gebruik van hout voor hoogwaardiger toepassingen dan het verbranden.

Kan de Minister toelichten waarom de Europese Commissie op het laatste moment de set verplichte criteria voor de beoordeling van duurzaam bosbeheer heeft geschrapt uit het plan voor een wetgevend voorstel voor een geïntegreerd monitoringskader voor bos, en deze criteria in plaats daarvan vrijwillig heeft gemaakt? Klopt het dat de Commissie op dit punt gezwicht is voor de lobby van een groepje lidstaten en de industrie? Als de Commissie niet gezwicht is voor de lobby, hoe is deze verandering dan tot stand gekomen? Is de Minister het met deze leden eens dat vrijwilligheid gezien de urgentie van de biodiversiteitscrisis niet meer te rechtvaardigen is? Erkent zij dat op een dergelijke manier omgaan met bossen gezien kan worden als verwoesting van de bossen en daarmee ecocide? Zo nee, op welke manier is het op het laatste moment schrappen van de set verplichte criteria voor de beoordeling van duurzaam bosbeheer dan te rechtvaardigen?

Antwoord

Deze vraag kan ik niet beantwoorden omdat ik bedoelde verplichte criteria niet ken, alsmede overwegingen van de Commissie niet ken om deze te schrappen als dit al aan de orde was. Ik kan daarom ook geen reactie geven op uw vervolgvragen die daarop gebaseerd zijn.

Kan de Minister reflecteren op de kritiek van meerdere milieuorganisaties dat de nieuwe bossenstrategie economische winst prioritair stelt aan winst voor het klimaat en biodiversiteit? Voorts vragen de leden van de Partij voor de Dieren-fractie zich af in hoeverre de bossenstrategie van invloed is op het gedrag van EU-lidstaten en -bedrijven in landen buiten de EU. Deze leden benadrukken dat de EU de op een na grootste regio is die de meeste grondstoffen gelinkt aan ontbossing importeert. Deelt de Minister het inzicht dat bos buiten de EU ook beschermd dient te worden door maatregelen in de EU? Op welke manier voorziet de EU-bossenstrategie hierin? Op welke manier zou de EU-bossenstrategie op dit punt verbeterd kunnen worden volgens de Minister? Op welke manier zouden financiële instellingen, zoals pensioenfondsen, bij kunnen dragen aan het beschermen van bossen buiten de EU? Op welke manier ondersteunt de EU-bossenstrategie hen hier nu bij? Wat betekent de EU-bossenstrategie voor de zorgplicht van financiële instellingen? Biedt de EU-bossenstrategie financiële instellingen voldoende ondersteuning volgens de Minister? Zo ja, wat zijn de gevolgen voor financiële instellingen die ondanks de EU-bossenstrategie toch meehelpen met het veroorzaken van ontbossing (bijvoorbeeld door te investeren in de intensieve veeteelt)? Zo nee, waar zit op dat vlak de ruimte voor verbetering in de EU-bossenstrategie volgens de Minister? Op welke manier kan de Nederlandse overheid zelf bijdragen aan het beschermen van bos buiten de EU middels het instrumentarium «exportkredietverzekeringen» (ekv)? Op welke manier zou de EU-bossenstrategie geïntegreerd kunnen worden in de aanvraagprocedure voor ekv's? In hoeverre bevat de strategie maatregelen gericht op het indammen van de import van landbouwgrondstoffen en -producten zoals rundvlees, leer, palmolie, soja, cacao en rubber uit landen buiten de EU? Zullen de nieuwe indicatoren ook gebruikt worden voor hout dat afkomstig is van buiten de EU? Zijn er andere onderdelen uit de nationale bossenstrategie die aanpassing vergen op basis van de recent gepresenteerde EU-bossenstrategie?

Antwoord

Duurzaam bosbeheer is gebaseerd op de drie pijlers van duurzaamheid, namelijk biodiversiteit/milieu, een sociale component en de economie. Er moet steeds een afweging tussen die pijlers gemaakt worden. Bij waardevolle en zeldzame bossen mag de economische pijler pas op de laatste plaats komen of geen enkele rol spelen. Maar op bredere schaal bezien is een economie die rekening houdt met deze waarden essentieel om het bos in stand te houden. De EU Bossenstrategie richt zich primair op de bossen in de EU, maar waarbij wel ook de internationale dimensie in het oog moet worden gehouden. Om die reden onderschrijft het kabinet de blijvende noodzaak om wat wij in de EU doen ook mondiaal uit te dragen zodat EU-acties niet resulteren in ontbossing elders in de wereld. Wij hebben dit ook duidelijk verwoord in het BNC-fiche over de EU Mededeling Intensivering EU inzet bescherming & herstel bossen wereldwijd (Kamerstuk 22 112, nr. 2826). Daarin worden vijf prioriteiten genoemd die Nederland onderschrijft namelijk:

1. Verklein de ecologische voetafdruk van de EU-consumptie op het land en
2. bevorder de consumptie van producten uit ontbossingsvrije toeleveringsketens in de EU;
3. Werk samen met producerende landen om de druk op bossen terug te dringen en maak de EU-ontwikkelingssamenwerking aantoonbaar ontbossingsbestendig;
4. Versterk de internationale samenwerking om ontbossing en bosdegradatie te stoppen en bevorder het herstel van bossen;
5. Verleg de financiering om duurzamer landgebruik te ondersteunen;
6. Ondersteun de beschikbaarheid van, de kwaliteit van, en toegang tot informatie over bossen en toeleveringsketens van grondstoffen. Ondersteun onderzoek en innovatie.

Op basis van deze prioriteiten heeft de Commissie een reeks van maatregelen aangekondigd waaronder wetgeving gericht op het vermijden dan wel het minimaliseren van het risico dat producten die gerelateerd zijn aan ontbossing en bosdegradatie op de interne markt worden gebracht. Het wetgevingsvoorstel wordt eind dit jaar verwacht. Ook op het gebied van financiering is de EC een taxonomie aan het ontwikkelen waarmee financiële instellingen inzichtelijk kunnen maken of de economische activiteiten die zij financieren wel of niet als duurzaam te classificeren zijn. Op deze wijze wil de EC greenwashing door bedrijven en financiële instellingen voorkomen. Momenteel kan nog niet worden beoordeeld hoe succesvol dit is omdat deze taxonomie nog in de uitwerkingsfase zit als het gaat om bosbouw.
Daarnaast heeft het kabinet in haar reactie op de initiatiefnota van GroenLinks Behoud het Woud (Kamerstuk 35 327, nr. 3) aangegeven wat zij doet via o.a. de diplomatieke kanalen en in het kader van het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO). Met de EU-bossenstrategie moet de EU ook laten zien dat zij op haar eigen grondgebied ook serieus werk maakt van het beschermen, versterken en herstellen van bossen.
Het primaire doel van de exportkredietverzekering (ekv) is het bevorderen van Nederlandse export door het verzekeren van betalingsrisico's. Het ekv-instrumentarium staat daarmee ook open voor export die relateert aan bescherming van bossen, klimaat-slimme landbouw en landgebruik. De in 2020 geïntroduceerde «Groenlijst» voor de ekv, gedeeld met uw Kamer (Kamerstuk 35 570 IX, nr. 42) kwalificeert onder meer bebossing, herbebossing en behoud van de biosfeer als groene projecten. Door deze kwalificatie in de aanvraagprocedure komen deze projecten in aanmerking voor aantrekkelijkere verzekeringsvoorwaarden. Hiermee stimuleert de Nederlandse overheid dit type projecten. Bij de in de EU-bossenstrategie beschreven opgave tot bosuitbreiding kan daarmee gebruik gemaakt

worden van het ekv-instrumentarium, mits aan alle geldende voorwaarden wordt voldaan.
De EU-bossenstrategie bevat geen maatregelen die betrekking hebben op de import van landbouwgrondstoffen. Naar verwachting zal de Commissie nog voor het einde van het jaar een wetgevend voorstel daartoe presenteren.

Daarnaast moet de EU-bossenstrategie bijdragen aan het doel van de EU-Biodiversiteitsstrategie om 30% van het landoppervlakte in EU te beschermen, waarvan 10% strikt. Deelt de Minister het inzicht dat ten minste 30% van het Europese landoppervlak effectief en strategisch beschermd moet worden, en wel vooral essentiële ecosystemen, die belangrijk zijn voor biodiversiteit en ecosysteemdiensten? Deelt de Minister het inzicht dat veenweidegebied zo'n essentieel ecosysteem is, voor zowel biodiversiteit als het tegengaan van klimaatverandering? Hoe verhoudt de EU-bossenstrategie, die tot meer bos moet leiden, zich tot de noodzaak bestaande essentiële ecosystemen te beschermen? Kan de Minister aangeven wat is afgesproken over de definitie van het begrip «strikt beschermd»?

Antwoord

In de EU-Biodiversiteitsstrategie wordt aangegeven dat er bij het realiseren van de doelstelling om 30% van het land en 30% van de zee te beschermen (waarvan 10% strikt), speciale aandacht moet worden besteed aan koolstofrijke ecosystemen. Veengebieden en bossen betreffen beide koolstofrijke ecosystemen. Zowel de EU-Biodiversiteitsstrategie als de EU-bossenstrategie bepleiten, onder andere om die reden, het vergroten van het bosoppervlak. Dit overigens in overeenstemming met de ambities op het gebied van biodiversiteit. De definitie van «strikte bescherming» is nog onderwerp van discussie in EU-verband.

Vragen en opmerkingen van de leden van de Volt-fractie

Europa wil het eerste klimaatneutrale continent zijn. Daarvoor moeten we in alle sectoren vergroenen, ook in de landbouw. Het GLB is een belangrijk instrument om onze ambities voor een groene circulaire economie te bereiken door onze boeren te ondersteunen in de overgang naar duurzame voedselproductie. Tijdens de informele Landbouw- en Visserijraad van 13-15 juni (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1329) is door de voorzitter van de Europese landbouwkoepel Comité des organisations professionnelles agricoles (COPA) aangegeven dat haalbare doelen de komende periode van belang zijn om de landbouw bij te laten dragen aan de oplossingen rondom het klimaatvraagstuk. Het GLB moet de boeren ondersteunen bij deze overgang. Tijdens de Landbouw- en Visserijraad van 28-29 juni (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1330) werden compromissen uit het hervormingspakket van het GLB kenbaar gemaakt. De Minister geeft aan dat met het oog op een gelijk speelveld en verduurzaming van de Europese boeren, de richting voor de laatste drie punten van deze lijst compromissen worden gesteund.

Kan de Minister aangeven op welke manier(en) de positie van de boeren en op welke manier het gelijke speelveld voor hen beschermd is? Welke specifieke punten kan de Minister terugkoppelen waaruit blijkt dat het belang van de Nederlandse boeren voldoende is meegenomen? Welke verduurzamingsmogelijkheden zijn voor Nederlandse boeren mogelijk op basis van dit compromis? Kan de Minister toelichten of deze mogelijkheden volstaan, of had de Minister zelf liever nog andere punten toegevoegd aan het compromis? Op welke manier zijn de Nederlandse

positie en doelen rondom een gelijk speelveld en klimaatdoelstellingen meegewogen?

Antwoord

Uw Kamer heeft op 26 april 2021 mijn appreciatie van de aanbevelingen die de Europese Commissie aan Nederland gestuurd heeft voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) in de periode 2023–2027 ontvangen (Kamerstuk 28 625, nr. 288). Ik heb daarin aangegeven dat ik er veel belang aan hecht dat het Europese gelijke speelveld gehandhaafd blijft. Er moet evenwel oog zijn voor de specifieke nationale of regionale omstandigheden in lidstaten. In mijn ogen biedt de opzet van het GLB daar alle ruimte voor. Binnen de Europese kaders kunnen lidstaten op basis van hun eigen behoeften en SWOT analyse keuzes maken over de inzet van de GLB middelen die het best bij hen past. Ik heb bij mijn inzet in de Raad ervoor dat die subsidiariteit zo veel mogelijk in stand blijft. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de bepalingen met betrekking tot de goedkeuring van de strategische plannen van de lidstaten. Voorts heb ik bij de voorstellen voor álle interventies en bepalingen kritisch gekeken naar de impact op Nederlandse boeren. Een van de voorbeelden betreft de invulling van de conditionaliteiten en in het bijzonder Goede Landbouw en Milieu Conditionaliteit 4 over bufferstroken. Deze is aangepast voor de Nederlandse situatie. Ook heb ik mij verzet tegen dwingende voorstellen voor ecoregelingen die in Nederland niet zouden werken.

Met het voorliggende compromis is er voldoende ruimte voor verduurzaming richting een klimaatvriendelijke kringlooplandbouw. Het GLB kent hiervoor verschillende instrumenten op het gebied van klimaat, milieu, biodiversiteit en landschap, waaronder de conditionaliteiten, ecoregelingen, operationele plannen van producenten organisaties, agrarisch natuurbeheer, samenwerking, compensatie voor boeren in N2000 en KRW gebieden, investeringen, innovatie en *last but not least* kennis en advies. Ik heb er met succes voor gepleit om natte teelten te kunnen vergoeden. Inhoudelijk biedt het GLB voldoende instrumenten en ruimte om stappen in de verduurzaming te zetten. Beperkend is de omvang van de vanuit de EU toegekende middelen en aanvullende nationale financiering is nodig. De volgende stap is de invulling van het NSP.

De Minister heeft in de beantwoording van eerdere vragen van de leden van de Volt-fractie aangegeven dat het GLB-budget op zichzelf onvoldoende is om de klimaatdoelen te halen en dat hier aanvullende middelen en instrumenten voor nodig zijn. Heeft de Minister al enig zicht op welke middelen en instrumenten dit zijn en hoe en wanneer deze zullen worden ingezet? Zo nee, wanneer verwacht de Minister dit beeld wel te hebben? Kan de Minister toezeggen daar zo snel mogelijk terugkoppeling op te geven aan de Kamer, door middel van een brief?

Antwoord

Uw Kamer heeft vóór de conferentie van 1 juli de publieksversie van het NSP ontvangen. Aan de invulling van het NSP wordt nu gewerkt. Ik ben in overleg met de provincies en de waterschappen over de invulling, de doelen en de nationale financiering. Hierover moet dit najaar worden besloten voor indiening in Brussel uiterlijk 31 december 2021. Het is mijn wens om uw Kamer goed te betrekken bij de totstandkoming van het plan.

De leden van de Volt-fractie geloven dat boeren een nieuwe taak willen, waarbij ze zowel zorgen voor ons voedsel als voor onze omgeving. Welke mogelijkheden ziet de Minister in het NSP om het oude model niet in

stand te houden, maar ook de boeren voldoende te ondersteunen om de hervormingen door te voeren? En welke pijnpunten ziet de Minister?

Antwoord

Boerenbedrijven maken intrinsiek onderdeel uit van het platteland en de natuurlijke omgeving. Dat is altijd zo geweest. Vanuit de GLB fondsen zou ik hen willen stimuleren om meer bij te dragen aan een natuurlijkere omgeving en daarmee ook een meer weerbare sector. Boerenbedrijven zijn ook belangrijk om een aantal maatschappelijke diensten te leveren, zoals het in stand houden van het landschap en koolstofvastlegging. De waardering van de samenleving moeten we daarom ook materialiseren. In het NSP willen we de bedrijven hiervoor meer gaan belonen en daarmee bijdragen aan versterking van het verdienvermogen van de sector.

De Minister zei immers zelf al dat de nieuwe Europese Commissie eigenlijk meer ambitieuze klimaatdoelstellingen heeft gesteld en dat het GLB daarmee in lijn moet komen. Daarnaast sprak Commissaris Wojciechowski over hoe de «Van boer tot bord»-strategie kan zorgen voor een verduurzaming van de gehele voedselketen. Het landbouwbeleid staat niet op zichzelf. In haar voorstel stelt de Europese Commissie dat de klimaatdoeleinden alleen gehaald kunnen worden als we het GLB in lijn brengen en koppelen aan de «Van boer tot bord»-strategie en de biodiversiteitstrategie. Daarnaast gaf de Minister twee commissiedebatten geleden aan dat het nuttig is om te gaan kijken welke stappen je nú al kunt gaan zetten met het GLB om deze ambitieuzere doelen te halen. Heeft de Minister nu al een concreter beeld bij een aantal van die stappen?

Antwoord

Met het huidige GLB zijn in de transitieperiode al stappen gezet. Graag verwijs ik uw Kamer naar mijn brief met de vaststelling van plattelands-ontwikkelingsprogramma in de transitieperiode (POP3+) en inzet Economisch Herstelfonds (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1274). Hierin is een focus aangebracht op klimaat, kringlooplandbouw (inclusief stikstof) en biodiversiteit/bodem. Met de bestuurders van het bestuurlijk overleg GLB-NSP wil ik kijken of en hoe de ingezette koers gecontinueerd, versterkt en verbreed kan worden voor de periode 2023–2027.

De Europese Rekenkamer heeft geconcludeerd dat de 103 miljard van het totale GLB-budget 2014–2020, dat was toegewezen aan klimaatadaptatie en -mitigatie, niet heeft geleid tot het reduceren van broeikasgassen. Het is dus belangrijk dat we de verschillende plannen – het «Fit-for-55»-pakket, de «Van boer tot bord»-strategie en het GLB – goed op elkaar afstemmen in de Nederlandse situatie om de doelen te halen. In het klimaatplan en de klimaatwet is een reductiedoel opgesteld van 6 miljoen ton voor landbouw en landgebruik, een doel dat verzwaard is door de sector zelf. Is dit volgens de Minister voldoende, aangezien de klimaatwet een doel hanteert dat lager ligt dan de doelen uit het «Fit-for-55»-pakket? Zo niet, wat zou volgens de Minister dan het streefdoel moeten zijn voor de sector? En op welke manier houdt de Minister hier rekening mee in het NSP? Wanneer en op welke manier wordt dit door de Minister teruggekoppeld?

Antwoord

Het is aan de Europese Commissie om haar mededelingen goed op elkaar af te stemmen. Iedere mededeling geeft een agenda van de Commissie voor het uitrollen van de onderhavige nieuwe wetgevende voorstellen. Dat zal de komende jaren gebeuren. Het is belangrijk om deze in goede

samenhang te beoordelen. Over de bedragen van het GLB-NSP aan de klimaatdoelen neem ik dit najaar nog een besluit, samen met de bestuurders van de provincies en waterschappen. Uw Kamer wordt in de besluitvorming meegenomen. Er zal een strategische MER en een ex-ante evaluatie uitgevoerd worden om te kijken wat de bijdrage is.

Wat betreft uw vraag of de huidige doelstelling voor de landbouw en landgebruik in het klimaatakkoord voldoende is in relatie tot het Fit for 55-pakket, kan ik het volgende melden: In het Klimaatakkoord (Kamerstuk 32 813, nr. 193) heeft de sector met een ambitie van 6 Mton reductie in 2030 al geanticipeerd op een hogere reductieopgave dan 49%. Of het voldoende is hangt af van de verdere uitwerking van de EU-voorstellen. Binnenkort wordt uw Kamer – onder andere – hierover geïnformeerd in een brief en de BNC-fiches over het Fit for-55 pakket

In dezelfde beantwoording heeft de Minister aangegeven dat aanvullende middelen en instrumenten nodig zijn voor het herstel van de biodiversiteit, naast de Europese «Van boer tot bord»-strategie. Welke middelen en instrumenten schat de Minister nodig te hebben? En verwacht de Minister dat dit een nationale of internationale aanpak vereist? Kan de Minister in de beantwoording van de vragen zo veel mogelijk de verschillende stappen toelichten, zodat het afwegingskader zo transparant en inzichtelijk mogelijk is?

Antwoord

De omvang van de middelen en instrumenten voor het GLB-NSP is nog onderwerp van het bestuurlijk overleg. Ik kan daar nu niet op vooruit lopen. Eén van de voorliggende dilemma's is onder meer hoe de (beperkte) middelen zo efficiënt mogelijk ingezet kunnen worden met het grootste doelbereik voor de vele en diverse opgaven die we in Nederland hebben. De keuzes zullen gemaakt worden op basis van de behoeftenanalyse, SWOT, studies van Wageningen University and Research en de aanbevelingen van de Commissie. Ook zal gekeken worden hoe bijgedragen kan worden aan die behoeften buiten het GLB.

De Minister geeft aan dat er tijdens de Landbouw- en Visserijraad van 19 juli (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1334) een aantal lidstaten aangaf het doel van 25% biologische landbouw als erg ambitieus te ervaren. Nederland heeft in deze Raad aangegeven dat biologische landbouw een belangrijke rol kan spelen in de transitie naar een duurzaam voedselsysteem. Welke uitdagingen ziet de Minister in het behalen van deze doelen in de Nederlandse situatie? En welke acties zal de Minister in het NSP opstellen om deze uitdagingen uit de weg te nemen? Is hiervoor al voorbereidend werk gedaan? Zo ja, wat kan de Minister nu al terugkoppelen over deze voorbereidingen?

Antwoord

Om meer inzicht te krijgen in de biologische productie en consumptie heb ik aanvullend onderzoek (SWOT-analyse) uitgezet. Met dit onderzoek wil ik inzichtelijk krijgen welke uitdagingen er voor de sector zijn en hoe het NSP-GLB hieraan een bijdrage kan leveren. Ik neem daarin de motie van de leden de Tjeerd Groot en Boswijk over een prominente plek voor biologische landbouw in het Nationaal Strategisch Plan (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1300) mee. Ik verwacht uw Kamer hier binnen twee maanden over te kunnen informeren. Tegelijk ben ik begonnen met een verkenning van de mogelijkheden om biologische landbouw met het NSP-GLB te stimuleren. Zo wordt overwogen om biologische landbouwers in het puntensysteem voor de ecoregeling standaard op het premieniveau goud

uit te betalen. Voor (onderdelen van) de conditionaliteit wordt overwogen om te stellen dat biologische boeren per definitie aan die voorwaarden voldoen.

Zoals aangegeven in de eerdere schriftelijke beantwoording, is het volgens de Minister van cruciaal belangrijk goed contact te onderhouden met andere lidstaten en praktijken uit te wisselen, met name in de implementatiefase. Deze fase staat nu voor de deur en ontstaat in het opstellen van het NSP. Is er contact geweest met andere lidstaten tijdens het opstellen van het NSP? Zijn in dit contact de gezamenlijke uitdagingen rondom de biologische landbouw besproken? Hoe valt dit samen met de natuur inclusieve en meer extensieve kringlooplandbouw? Zo ja, wat waren de uitkomsten van deze uitwisseling en waar ziet de Minister kansen voor verbetering in contact? Welke kansen en obstakels ziet de Minister? Zijn er bijvoorbeeld landen of regio's waarmee «best practices» uitgewisseld kunnen worden? Op welke manier wordt hier in het opstellen van de kaders van het NSP al rekening mee gehouden?

Antwoord

Ik zie biologische landbouw als een van de mogelijke opties bij veel GLB-doelen naast andere vormen van duurzame landbouw, zoals kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw. Dit komt ook ter sprake tijdens overleggen met Europese Commissie en met andere lidstaten aangezien er bij deze overleggen in brede zin wordt gesproken over landbouw en aangezien biologische landbouw horizontaal wordt verweven in ecoregelingen, operationele programma's, ANLb, kennis, innovatie (EIP, kwaliteitsregeling) en conditionaliteiten. Uit enkele ambtelijke contacten met andere lidstaten blijkt dat veel lidstaten overwegen om biologische boeren via ecoregelingen te belonen. Ik verwacht op basis van die informatie dat een deel van het budget voor ecoregelingen naar biologische boeren zal gaan. Voor Nederland geldt dat ik verwacht om op basis van het aanvullende SWOT-onderzoek (zie beantwoording vorige vraag) specifiek inzicht te krijgen in de verschillende biologische sectoren. Op basis daarvan is goed te kijken welke stappen het meest passend zijn binnen het NSP instrumentarium en waar aandacht aan kan worden besteed bij de nationale strategie voor biologische productie en consumptie die aan het opstellen ben (verwacht voor de zomer van 2022) (Kamerstuk 22 112, nr. 3106).

De Minister gaf in de vorige schriftelijke beantwoording aan dat met het nieuwe GLB stappen worden gezet om boeren te vergoeden voor geleverde publieke diensten, via de ecoregelingen. Deze doelgerichte betalingen ontvangt een boer aanvullend op de hectarebetalingen waaraan ook voorwaarden met betrekking tot klimaat en leefomgeving zijn verbonden. Welke voorwaarden zijn hieraan verbonden? En welk percentage van de pijler verwacht de Minister in te moeten zetten voor deze aanvullende betalingen om de klimaat- en biodiversiteitsdoelen te halen?

Antwoord

Op dit moment kan ik nog geen antwoord geven op deze vraag. Dit zal onderdeel zijn van het NSP. We zoeken naar een goede balans tussen de conditionaliteiten, omvang van de ecoregelingen en betalingen via pijler 2. Versterking van de duurzaamheidsdoelen van het NSP is een belangrijk principe. Maar we weten ook dat de duurzamheidsopgave voor de landbouwsector groter is dan het beschikbare NSP-budget.

De invulling van de ecoregelingen is volgens de Minister mede gebaseerd op zes lopende GLB-pilots. Het ontwerp van de ecoregelingen en de conditionaliteit wordt ook getoetst aan praktijkproeven. Dat zijn gesprekken met boeren en adviseurs. Hierover is op 1 juli een stakeholderbijeenkomst met allerlei partijen georganiseerd. Kan de Minister aangeven wat de uitkomsten waren en hoe deze worden meegenomen in de voorbereiding van het NSP?

Antwoord

De maatregelen voor het NSP worden op verschillende manieren getoetst bij de belanghebbenden, waaronder een conferentie over de concept publieksversie waar de voornemens voor het nieuwe NSP gedeeld zijn. Op website ToekomstGLB delen we het laatste nieuws over de totstandkoming van het NSP. Op deze website zijn onder meer de verslagen en terugkijklinks van de conferentie van 1 juli terug te vinden.[2] De ingebrachte opmerkingen en vragen zijn input om de in de publieksversie genoemde maatregelen verder uit te werken op een manier die aansluit bij de praktijk. De meest gestelde vragen zijn ook terug te vinden op website.
Om de maatregelen goed bij de praktijk te laten aansluiten zijn er zeven GLB pilots geweest die eind juni 2020 de eindresultaten aan het programmateam aangeboden en op hun websites gepubliceerd hebben.[3] Deze pilots hebben onder meer mogelijke methodes voor een ecoregeling ontwikkeld en getest. Op basis van de resultaten van deze pilots en de NSP verordening is een concept ecoregeling ontwikkeld door het Programmateam NSP. Met deze concept ecoregeling is afgelopen zomer een zogenaamde praktijktoets uitgevoerd (besproken en doorgerekend met een aantal boeren, verspreid over alle sectoren die gebruik maken van het GLB). Het eindrapport verwacht ik uw Kamer begin oktober te kunnen toesturen. De resultaten worden gebruikt om de ecoregeling te verbeteren.

Vragen en opmerkingen van het lid van de BBB-fractie

Het lid van de BBB fractie heeft kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Landbouw en Visserijraad van 5 tot en met 7 september en het verslag van de landbouw en visserijraad op 19 juli jl.

Het lid van de BBB-fractie is zeer teleurgesteld over de inbreng van de Minister over de uitdagingen die zich in op het platteland voordoen en inzet behoeven. Waar de Minister zaken als klimaat, de energietransitie en de biodiversiteitscrisis expliciet benoemt, is de volgens dit lid belangrijkste opgave die in het buitengebied ligt vergeten. Voedselzekerheid is wereldwijd een van de belangrijkste opgaven voor de komende decennia. Het bevreemdt haar dan ook dat dit niet als belangrijk inzetpunt van de Minister is opgenomen en zij verzoekt de Minister om het belang van het waarborgen van de voedselproductie in Nederland en andere lidstaten alsnog in haar inbreng op te nemen.

Het lid van de BBB-fractie wil daarnaast opmerken dat er volgens internationale wetenschappers de komende decennia meer dan 3 miljoen vierkante kilometer extra landbouwgrond nodig zal zijn om de toenemende mondiale bevolking te kunnen voeden. Dat pleit ervoor om in de vruchtbare delta voor voedselproductie geschikte gronden te beschermen

---

[2] https://www.toekomstglb.nl/actueel/nieuws/2021/07/06/publieksversie-nsp-glb-mooie-basis-nog-veel-te-doen

[3] https://www.boerennatuur.nl/wp-content/uploads/2020/07/Overzicht-pilots-met-kaartje-met-linkjes-20200702.pdf

en voedselproductie niet ondergeschikt te maken aan andere opgaves. De Minister heeft daar over nog niets opgenomen in haar inzet. Kan de Minister toezeggen dat zij inzet gaat plegen om ervoor te zorgen dat het areaal landbouwgrond dat geschikt is voor voedselproductie op peil blijft?

Antwoord

In reactie verwijs ik uw Kamer naar mijn brief van 12 mei jl. (Kamerstuk 35 334, nr. 141) die ik mede namens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) aan uw Kamer zond bij de aanbieding van het rapport van de Studiegroep Ruimtelijke inrichting landelijk gebied «Kiezen én delen». Het rapport, dat onder meer beleidsopties schetst voor de vitalisering en ruimtelijke inrichting van het platteland, spreekt in één van de aanbevelingen over het belang van bescherming van de landbouw in de gebieden met geschikte landbouwgrond tegen functieverandering en ruimte voor de landbouw om zich met voorrang verder te ontwikkelen. De daadwerkelijke afweging van functies in het landelijk gebied is de bevoegdheid van decentrale overheden en vindt in gebiedsprocessen plaats.